

Samhällets grundproblem.

Såsom sociala företeelser betrakta vi endast de företeelser, som utspelas mellan människorna. Därav får icke dragas slutsatsen, att den, som vill förstå sociala förhållanden, endast behöver lägga människorna under sitt studium.

Låt oss gripa ur högen av sociala frågor den, som framför alla andra betecknas som »den sociala frågan», förhållandet mellan produktionsmedlens herrar och tjänare i det moderna samhället. Huru få något ordentligt grepp på detta problem utan att känna det moderna produktionssättet? Men vad är produktionen annat än människans mer eller mindre rationella utnyttjande av naturen? Sålunda för oss försöket att få tag i den sociala frågans väsen snabbt över till att studera en annan växelverkan än den mellan människorna inbördes, nämligen växelverkan mellan människan och naturen.

Det må kunna sägas med viss grad av sanning om de högst kultiverade folken, att människan är konung i naturens väldiga rike. Men i så fall är det då en starkt *inskränkt* monarki, ty människan är i sitt regemente bunden av en konstitution, som är fredad från alla statskuppöversök ovanifrån. Gent emot naturens grundlagar komma alla suveräna enväldstendenser eller godtyckliga tolkningsförsök à la Lindmans § 46 ohjälpligt på skam. Människan härskar över naturen, men icke genom att föreskriva den lagar utan genom att finna och lyda dess lagar.

Att ett visst produktionssätt och därmed vissa sociala förhållanden uppstå, är därför aldrig att förstå som en akt av människans suveräna vilja men som ett människans anpassande till och användande av givna yttre förhållanden under strävan mot mer eller mindre klara mål. Naturen kan icke avtvingas någon tribut, som strider mot dess grundlagar. Där intet finnes att ta, förlorar kejsaren sin rätt, emedan han förlorar sin makt. Människan kan icke skapa, endast omforma. Hon kan genom teknikens och den sociala organisationens fulländning bereda sig mer och mer nytta av denna förmåga. Sålunda förlänger människan den kedja, som binder henne, men fri från den blir hon ej. Hon är ju själv en del av naturen.

Alla samhällliga frågor skola vi sålunda finna omskrivna av det grundläggande problemet om människans utnyttjande av naturen.

Såsom *samhällets grundproblem* kunna vi därför betrakta det spörsmål, som i Blatchfords lyckliga formulering lyder:

»När ett land och ett folk äro givna, huru skall folket kunna göra det bästa möjliga av sig självt och landet?»

Det är detta stora problems lösande, som är samhällets gemensamma uppgift. Att bidra därtill är varje samhällsmedlems första plikt.

Men för att kunna göra det på ett effektivt och gagnande sätt är det ofrånkomliga villkoret *kännedom om problemets förutsättningar*.

Det är om dessa förutsättningar, icke om själva lösningen, som detta arbete skall handla. De kunna sammanfattas i tre frågor:

Hurudant är vårt land?

Hurudant är vårt folk?

Huru har folket hittills hushållat med sitt land?

Först med utredningen av dessa tre frågor är en säker grundval lagd för den fjärde frågans besvarande:

Huru bör folket för framtiden inrätta sig?

Det tillhör icke detta arbetes uppgift att ingå direkt på denna fjärde fråga. Här framläggas fakta, som klargöra det nuvarande tillståndet. Slutsatserna tillkomma läsaren.